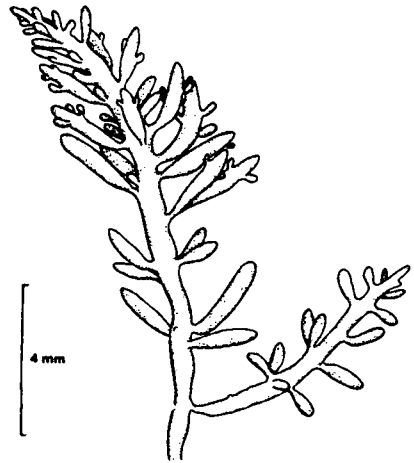

 CS-VERSLAG — JOOP VERKUIL

Mijn oproepen in vorige CS-verslagen hebben resultaat gehad en van velen heb ik waarnemingen gekregen. Ik dank de volgende strandwerkers: Arthur Oosterbaan met zijn schoolklassen, J. Bouman, Gert Slager, Jan Lucas, Bert Buizer, Michel Otten, Hans Adema, Annelies van Goor, Hidde Overvest, Edwin Maassen, Sytske Dijkse, Henk Tubbing, Tim van Eik en zijn klasgenootjes van de School met de Bijbel uit Nieuwe ter AA, Ben Otten, Gerrit Doeksen, Piet de Wolf, P. Paalvast, Peter Bor, Rob Dekker, Johan Reydon, Irene Maas, Adriaan Gmelig Meyling, Rykel de Bruyne, J. Mennema, Wiepke Toxopeus, Jan Geert Hiddink, Marijke Kooiman, Ben Prins, Bert Wetsteyn, F. Wiering, Arent Vos, Pierre Bonnet, Martijn Beekman en H. Nijhuis.

Wieren

Bryopsis hypnoides werd voor Jan Lucas gedetermineerd door Ben Otten. Jan vond het op een stuk riemwier op 6 augustus 1993 bij 's Gravenzande. Veel eerder, op 21 oktober 1991, groeide op een traliewerk dat op het strand van Hoek van Holland was aangespoeld *Chylocladia verticillata* en *Gastroclonium ovatum*. Ook deze wieren werden door Jan gevonden. De strandwacht van 31 juli 1993 leverde Jan een *Elachista fucicola* groeiende op een *Fucus sp.* op. Een verzamel-dag op 13 maart 1993 leverde Jan een *Polysiphonia fucoides* op.

Gelidium latifolium werd op 26 oktober 1991 door Jan bij Noordwijk gevonden. Arthur Oosterbaan onderzocht de Franse Trappen bij Wemeldinge en vond daar op 21 augustus 1993 onder andere *Lomentaria clavelliosa* (fig. 1) en *Phyllophora pseudoceranoides*.



(fig. 1)

Holtedieren

De eerste oorkwal *Aurelia aurita* van het seizoen is gezien door Arthur Oosterbaan die samen met een schoolklas op Texel bij paal 17 liep op 6 april 1995. De eerste blauwe haarkwal *Cyanea lamarckii* zag Arthur op 18 april 1995 nabij de Cocksdorp op het wad.

Op 12 april 1994 vond J. Bouman een oude koelbox op het strand van Terschelling nabij paal 20. Hij ontdekte erop onder andere een koraal dat waarschijnlijk *Caryophylla smithii* is. Aanspoelen van de zeeanjerier *Metridium senile* komt niet veel voor. Gert Slager telde er ca. 20 op een groot stuk plastic dat hij op 24 november 1994 bij Noordwijk vond. Jan Lucas vond er een tental op het strand van Schiermonnikoog op 5 oktober 1994.

Bert Buizer was op het strand van Bergen toen hij daar op 6 november zo'n 150 slibanemonen *Sagartia troglodytes* vond. Jan Lucas vond er bij Hoek van Holland wat meer. Op 19 september 1994 schatte hij het er zo'n 100.000. Arthur Oosterbaan vond er slechts 1 op Texel op 5 november 1994. Michel Otten vond bij de Heerenkeet in Zeeland in de Oosterschelde 1 weduwroos *Sagartiogeton undatum* op een stuk steen van de pier. Jan Lucas vond op het Hoekse strand ook nog enkele honderden op 19 september. Ook de gorgelpijppoliep *Tubularia larynx* was met enkele honderden kolonies aan te treffen. Het hield voor hem niet op want ook enkele zeedahlia's *Tealina felina* werden verzameld.

Wormen

De fluwelen zeemuis *Aphrodite aculeata* werd ook een prooi op die dag voor Jan. Gert Slager haalde op 24 november 1995 van het stuk plastic ook nog 8 exemplaren van de driekantige kalkkokerworm *Pomatoceras triqueter*. Uw CS-man en Hans Adema vonden 19 april deze worm op een plastic krat tussen Katwijk en Noordwijk.

Kreeftachtigen

De 19e september leverde Jan Lucas ook nog een aantal kreeftachtigen op. Ik noem hiervan 8 levende noordzeekrabben *Cancer pagurus*, een los in de eblijn liggende havenpissebed *Idotea balthica* en 1 defecte grijze zwemkrab *Liocarcinus vernalis*. Hans Adema vond samen met Hidde Overvest, Annelies van Goor en Henk Tubbing deze laatste ook op 1 april tijdens de strandwacht. Ook 50 exemplaren van de helmkrab *Corys-tes cassivelaunus* (allen vrouwtjes!!) werden door hen waargenomen.

De kleine heremietkreeft *Diogenes pugilator* werd door Jan Lucas op de 11e van de 11e 1994 gevonden bij Hoek van Holland en samen met Edwin Maassen op 5 februari tijdens de strandwacht Katwijk – Noordwijk.

Een gewimperde zwemkrab *Liocarcinus arcuatus* lag op Sytske Dijkse te wachten bij paal 12 op Texel toen zij daar op 13 september 1994 liep. Arthur Oosterbaan vond er op dezelfde plek 1 op 5 februari 1995 in een bosje apehaar. De Strandwacht van Hans en de zijnen op 1 april leverde ook 1 waarneming van deze krab op.

Arthur pluist wel vaker apehaar uit elkaar en op 15 januari verzamelde hij weer wat en vond er een hooiwagenkrab *Macropodia rostrata* in.

De klassereis van de School met de Bijbel op 14 september 1994 van Tim van Eik en zijn klasgenootjes Karel, Ton, Jordie, Maarten, Aartine, Marit, Bart en Hendrik uit Nieuwe Ter AA zal hen lang bij blijven. Een schaar van de noorse zeekreeft *Nephrops norvegicus* vind je niet zo vaak langs het strand en als je er dan een vindt tijdens een klassereis is dat heel bijzonder.

Ook Jan Lucas vond twee scharen op Schiermonnikoog tussen 7 en 9 oktober 1994. Uit de scharen kwamen 29 zeepissebedden *Euridyce pulchra* gekropen. Ook een 1000tal exemplaren van de Nieuw Zeelandse zeepok *Elminius modestus* vond hij die week op hout, kratjes etc. De gewone zeepok *Balanus balanus* was minder algemeen. Hij vond er maar 4. Enkele honderden zeepokken *Balanus balanoides* zaten ook op hout, plastic etc. Tot slot meldt hij de ritspok *Verruca stroemia*.

De ritspok zat ook op de krat die Hans Adema en ondergetekende vonden op 16 april 1995 bij Katwijk.

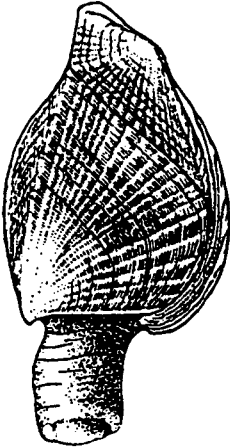
Het vulkaantje *Balanus perforatus* vond Gerrit Doeksen op 3 december 1994 op Terschelling, op een plastic bakje zaten er ca. 10.

Piet de Wolf vond deze laatste op Texel op 21 december 1994 op een stuk plastic pijp en op een viskist van de vismijn van Brugge.

Gert Slager bezoekt regelmatig de haven van Burghsluis en vaak komt hij er met leuke meldingen vandaan. Dit keer was hij er op 10 november en haalde uit een oude autoband naast vele exemplaren van de gewone steurgarnaal *Palaemon elegans* ook 2 exemplaren van de brakwatersteurgarnaal *P. longirostris*.

De Roompotsluis is voor Ben Otten een veel bezochte plaats. Dit keer meldt hij zeer veel wandelende geraamten *Caprella linearis* op 25 september 1994. Een marmerkreeftje *Jassa marmorata* werd ook door hem aangetroffen.

In het Beerkanaal in de Europoort vond P. Paalvast hetzelfde marmerkreeftje dat door de heer Stock werd gedetermineerd als *Jassa marmorata*.



(fig. 2)

De koelbox van J. Bouman op 12 juni 1994 op Terschelling leverde ook een groot aantal eendemossels *Lepas anatifera* op. Peter Bor vond er ca. 250 op een stuk hout op 5 september op Texel nabij paal 31. Jan Lucas op 19 september 9 op een stuk plastic bij Hoek van Holland en 17 op 7 oktober op Schiermonnikoog. Gerrit Doeksen ca. 1500 op 3 december 1994 bij paal 15 op Terschelling. Rob Dekker meldt ze van het strand van Castricum op 19 maart 1995 en tot slot vonden Hans Adema en ondergetekende er 10 op 16 april tussen Katwijk en Noordwijk.

De ganzemossel *Lepas anserifera* (fig. 2) lag op het strand van Texel op 12 maart 1995. Het was Johan Reydon die ze verzamelde.

Een copepode werd een tijdje geleden door Arthur Oosterbaan verzameld op Texel. Charles Fransen van het Nationaal Natuurhistorisch Museum determineerde hem tot een vrouwtje van *Lernaenicus encrasicoli* (Turton, 1807). Dit is waarschijnlijk de eerste vondst in Nederland en de eerste voor de wetenschap van een vrouwtje. Hij zat op een sprout *Sprattus sprattus* die uit een kornet kwam.

Weekdieren

Piet de Wolf meldt een enorme invasie van schilden van de gedoornde zeekat *Sepia orbygniana* op Texel. Hij telde er op 4 september 1994 zo'n 2000 per kilometer nabij paal 14. een week later vond Sytske Dijkse er nog slechts 1 terug, ook lag er 1 schild van de sierlijke zeekat *Sepia elegans*. Piet meldt de volgende aanspoelgolf van de gedoornde zeekat op 21 december 1994 als hij er 8-10 per meter op hetzelfde traject telt.

Ook weekdieren lagen op 19 september 1994 bij Hoek van Holland op Jan Lucas te wachten. Hij vond onder andere meer dan 10.000 witte dunschalen *Abra alba*. In de eblijn lag een nog gaaf doublet van de witte boormossel *Barnea candida*.

De week dat Jan op Schiermonnikoog was (van 4-10 oktober 1994) leverde ook de nodige aanwinsten op voor zijn collectie of die van het Museum in Rotterdam. De witte boormossel was redelijk vertegenwoordigd met zo'n 80 kleppen tussen paal 6 en 13. Een tiental doubletten van het zaagje *Donax vittatus* heeft hij meegenomen. De noordhoren *Neptunea antiqua* werd ook door hem verzameld.

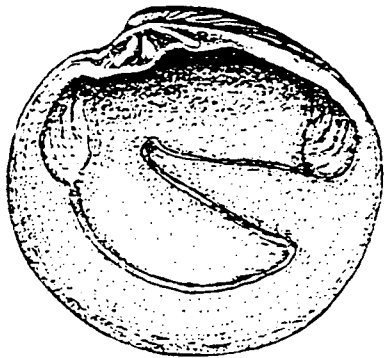
Op het strand van Hoek van Holland vond hij op 25 januari 1995 een doublet van het zaagje en een defecte noordhoren.

Het is Gerrit Doeksen die twee gekielde noordhorens *Neptunea despecta* vond op Terschelling op 15 januari 1995 bij paal 13 en 23.

De prismatische dunschaal *Abra prismatica* was op het strand van Texel met tientallen exx. vertegenwoordigd, maar alleen op die stukken waar het strand in de zomer opgehoogd was. Deze mededeling komt van Johan Reydon die bovengenoemde soort waarneemt op 9 oktober 1994 nabij paal 26.

De laatste tijd spoelen er levende doubletten van de Portugese oester *Crassostrea gigas* aan langs het traject van de strandwacht Katwijk-Noordwijk. Jan Lucas en Edwin Maassen vonden er 1 op 5 februari 1995.

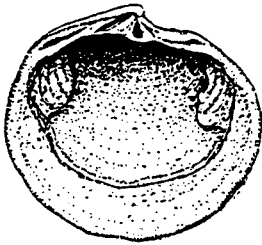
De zandsuppleties uit 1993 nabij paal 11 op Texel leverde Piet de Wolf op 28 april 1993 een doublet op van de artemisschelp *Dosinia exoleta* (fig. 3). Ook Irene Maas vond er tientallen op 28 april 1993. Op 2 mei van dat jaar lagen er nog steeds ca. 20 doubletten en die hebben een weg gevonden in de collectie van Piet. Gerrit Doeksen heeft op het schelpenparadijs Terschelling geen zandsuppletie nodig voor doubletten van de artemisschelp. Op 14 januari 1995 verzamelde hij er 4 uit een aantal zeer grote aanspoelselbanken.



(fig. 3)

De grote zwaardschede *Ensis arcuatus* lijkt zich te herstellen van de invasie van de Amerikaanse zwaardschede. Regelmatig worden er weer verse doubletten gevonden. Gert Slager meldt er 1 op 19 november 1994 van Noordwijk. Bij IJmuiden lagen er ten minste twee doubletten toen Adriaan Gmelig Meyling, Rykel de Bruyne en ondergetekende er op 10 maart waren.

De noorse hartschelp *Laevicardium crassum* komt sporadisch langs de Hollandse kust voor in de vloedlijnen. J. Mennema vond een klep op 9 oktober 1994 nabij de Wassenaarse Slag. Maar Gerrit Doeksen verrast ons met 98!! levende exemplaren op het strand van Terschelling tussen paal 15 en 23 op 14 en 15 januari 1995. Hij was getipt door Nienke van Dieren die er zelf meer dan honderd verzamelde, de formaten varieerden tussen 1,7 en 4 cm.



(fig. 4)

Een klep van dubbeltjesschelp *Lucinella divaricata* (fig. 4) werd aan de collectie van Gerrit Doeksen toegevoegd verzameld, nabij paal 20 op Terschelling op 2 maart 1994. De otterschelp *Lutraria lutraria* is ook in eens een veel gemelde soort. Johan Reydon meldt een vers doublet van Texel paal 26 op 6 februari 1994, Wiepke Toxopeus vond een vers doublet op 15 september nabij paal 8 op Texel en drie dagen later bij paal 12 raapte Sytske Dijkse er een op. Weer enkele dagen later (op 25 september) vond Wiepke 2 doubletten bij paal 8 (1 ex. mat 97

mm). Een nieuwe golf trad op eind januari 1995. Op de 14e vond Johan Reydon een doublet van 93 mm, 3 rechterkleppen bij paal 8 en twee beschadigde doubletten een dag later bij paal 27. In de Slufter vond Wiepke tot slot op 12 februari nog 1 doublet.

Het gebeurt wel vaker dat er 10.000 doubletten van de grote strandschelp *Macra corallina cinerea* aanspoelen maar als 10% van de exemplaren een vervormde achterrand hebben vind Gerrit Doeksen het de moeite waard om ze te melden. Zij lagen op 6 november op het strand van Terschelling tussen paal 11 en 17.

Jan Geert Hiddink stak zijn hoofd in een emmer op het strand bij Katwijk. Het was 17 december en hij haalde er 20 schilferige dekschelpen *Pododesmus squamata* uit.

Van de stevige strandschelp *Spisula solida* werd door Gerrit Doeksen 2 doubletten verzameld op 7 februari 1993 en levende exemplaren (meer dan 100) op 14 en 15 januari 1995. Ook Jan Lucas vond 1 levend exemplaar op 19 september 1994 bij Hoek van Holland en op 25 januari 1995 nog eens 60 verse doubletten. Een ronde balk van 2 meter lengte en 25 cm diameter zat vol met paalwormen. Gerrit Doeksen vond hem bij paal 15 op Terschelling op 3 december 1994. Begin september 1994 was Peter Bor op Texel en vond in het totaal 12 kleppen van de fossiele tapijtschelp *Venerupis aurea scenescens* bij paal 19 en 31. Een maand later vond Piet de Wolf er 1 van 64 mm lengte bij paal 13 op Texel.

Een doublet van 41 mm van de gewone tapijtschelp *V. senegalensis* en een spoelhoren *Acteon tornatilis* (fig. 5) werden gevonden door Marijke Kooimans en ondergetekende tijdens de strandwacht op 27 februari 1995. Op 1 april vonden Hans Adema, Hidde Overvest, Annelies van Goor en Henk Tubbing er 4 juveniele doubletten van de tapijtschelp (5 mm) en ook een spoelhoren tijdens hun strandwacht.

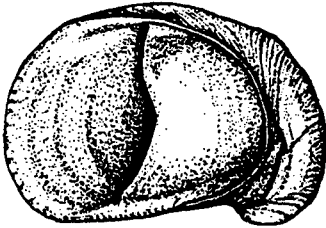


(fig. 5)

Als het om grote aantallen gaat is in dit CS-verslag Gerrit Doeksen aan het woord. De half geknotte strandschelp *Spisula subtruncata* lag op 23 april 1994 in een schelpkokerbank. Hij heeft berekend dat er 52.000 exemplaren lagen. Op 20 augustus telde hij er 16.000 volwassen en meer dan 200.000 juveniele exemplaren in een bank van 80 meter lengte. Op 19 september is Jan Lucas goed voor meer dan 10.000 exemplaren van bovengenoemde soort. Terug naar Gerrit Doeksen die op 6 november 82.000 exx. na langdurige zuidoosten wind constateert dat de halfgeknotte strandschelp voor meeuwen smakelijker is dan de grote strandschelp. In de talrijke braakplekken vond hij alleen maar fragmenten van de halfgeknotte en geen enkel stukje van de grote strandschelp. Tot slot een oudere melding maar toch hier opgenomen. Op 26 en 28 april 1991 telde hij meer dan 1.000.000 rechtsgestreepte platschelpen *Tellina fabula* tussen paal 11 en 17. De IJslandse tepelhoren *Amauropsis islandica* is een zelden gevonden fossiel. Het is Gerrit Doeksen die hem op 23 april 1994 vond op Terschelling bij paal 12. Het was het resultaat van 1,5 uur zoeken. Een ongevekt koffieboontje *Trivia arctica* werd zijn eigendom op 6 februari 1994 verzameld bij paal 19.

Het strand bij het zuiderhavenhoofd van Scheveningen werd op 27 november 1994 door Ben Prins afgezocht en hij ontdekte er een muiltje *Crepidula fornicata* (fig. 6) op een mosselklep.

Jan Lucas vond tussen een plukje gorgelpijppoliep een naaktslakje dat gedetermineerd werd als *Cuthona gymnota*. Hij vond het op 15 augustus bij Hoek van Holland. Een geruite napslak *Emarginula fissura* kwam uit de koelbox van J. Bouman op 12 juni 1994 van Terschelling.



(fig. 6)

Bert Wetsteyn was in de gelegenheid om de pompkelder van de kerncentrale van Borssele tijdens een onderhoudsbeurt te inspecteren. Hij ontdekte er zeer vele rose sterslakken *Onchidoris bilamellata* met eiersnoeren. Zij zullen het warmere water daar zeker lekker gevonden hebben.

Vissen

Een sterk vermagerde maar nog levende trekkervis *Balistes carolinensis* kwam in de netten van de TX 9 van F. Wiering toen hij in december 1994 zo'n 70 mijl west van Den Helder in het Gaatje van Ellen aan het vissen was. Het dier is nu opgenomen in de collectie van Ecomare.

Een gevlekte lipvis *Labrus bergylta* werd door Arent Vos gezien tijdens een duik bij de starttoren van Scharendijke op 29 september 1994.

Een wadgeul op het wad bij de Cocksdorp bij Texel bevatte een schar *Limanda limanda* toen Arthur Oosterbaan er op 15 april 1995 in keek.

Vier dagen later bij paal 17 haalde een door hem gevangen lichtend spronje *Maurolicus muelleri* de pers. Weer 3 dagen later vond de schipper van de TX 30 die op de Waddenzee aan het vissen was in zijn netten een zeeكارper *Spondyliosoma cantharus*.

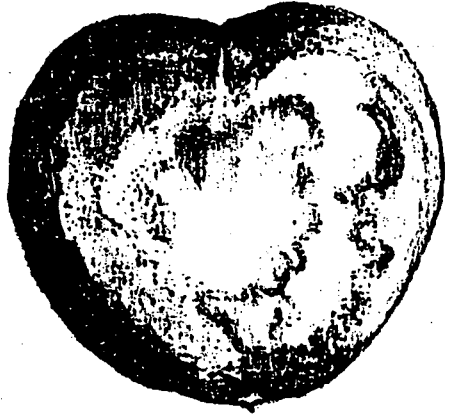
Hans Adema en ondergetekende vonden tijdens hun strandwacht van 16 april 1995 een ei van de stekelrog *Raja montagui*. Piet de Wolf vond op Texel op 9 augustus 1994 een ei van de grootoogrog *Raja naevus*.

Diversen

Martijn Beekman vond op Terschelling tientallen kamsterren *Astropecten irregularis* op 14 januari 1995.

H. Nijhuis en Ben Otten vonden op de binnenzijde van de Roompotsluis een ruige zakspoon *Scypha ciliata* toen zij daar waren op 25 september 1995 en ook een zeespin luisterend naar de naam *Anoplodactylus pygmaeus* en de zakpijp *Diplosoma listerianum* werd door hun verzameld.

Een ivoornoot *Phytelepas macrocarpa* gevonden door Peter Doeksen op Terschelling op 16 november 1993 is in de collectie van Gerrit opgenomen. Sytske Dijkse vond op Texel op 13 september 1994 een zeehart *Entadas gigas* (fig. 7). Gerhard Cadée zal er zeer blij mee zijn. Korvangsten kunnen bijzonder zijn maar een paard *Equus caballus* is een echte uitzondering. Het dier (en zijn berijder) zagen op 5 oktober 1994 de lijn niet toen Pierre Bonnet daar aan het korren was. De ruiter beet niet in het stof maar er was die dag op Texel zand genoeg om in te bijten. Een geheugensteuntje om goed uit te kijken als je op het strand aan het korren bent.



(fig. 7)

Het recept

Een rijke vangst om uit te kiezen ditmaal, met als klapper in de keuken een verdwaalde trekkersvis. Zo wordt hij gegeten in het oostelijk Middellandse Zeegebied:

Neem per persoon een schoongemaakte trekkersvis (of een andere redelijk stevige vis), klap open langs de graat, smeer in met olijfolie en 'vul' met een stevige laag van het volgende mengsel: veel gemalen koriander, korianderblad en peterselie, veel knoflook (minimaal vijf tenen), verse rode peper, snuffje suiker en zout, eventueel wat gemberpoeder en komijn. Exacte hoeveelheden zijn niet te geven, maar het mengsel moet pittig zijn.

Klap de vissen dicht. Wikkel ze in ingezouten druivebladeren, die een half uur in water geweekt zijn en gespoeld. Leg in een ovenschaal en steek er wat schijven citroen tussen. Zet een half uur tot drie kwartier in een matig hete oven.

Serveer met een mengsel van tahina, citroensap en water, en, als het helemaal authentiek moet, stukjes gefrituurd pitabrood.

Figuren uit: 1. Stegenga & Mol (KNNV-bibl.nr. 33); 2. Huwae (SWG-tabel no. 28); 3-6. De Bruyne (KNNV-veldgids no. 6); 7. Cadée, G.C., in Zeepaard 55(1): 14.

Adres van de CS-man: zie binnenflap